

Bacher Sándor És A Felesége, Bözsi

A bátyám ez a második feleségével. Háború utáni felvétel. 1942-ben vitték el Gyergyóból Ukrajnába. Akkor már volt felesége. Nem is reméltem, hogy túléli, de hazajött. Nem hittem, hogy találkozunk, hogy kibírja, mert ő tizenhét hónapot volt Ukrajnában, a pokolban. És alig volt itthon öt hónapot, és akkor 1944-ben elvitték Auschwitzba. Egy vékony, sovány ember volt. Tehát nagyon szomorúan jöttem én már vissza. Nyáron jöttem haza. Nem tudtam róla semmit. Ő volt Auschwitzban, aztán volt több lágerben [munkatáborokban], munkára. A felesége egy nagyváradi fiatal nő volt, Rigába, Lettországnak a fővárosába vitték lágerbe. Ott még volt remény, hogy a németek nyerni fognak. És ott megkapta a führer [a láger főnöke] az utasítást, hogy géppuskázza le az egész lágert. Én már itthon voltam több hónapja, szegény bátyámat már elsirattam, el is temettem magamban. S egyszer, körülbelül nyár közepén, épp munkába mentem, mikor beállít

egy idegen férfi valahonnan vidékről. Környékbeli zsidó volt, ismerte a várost. Én nem ismerem őt, ő sem ismert engem, csak a bátyám magyarázta [neki], hogy 'Menj ide, keresd ezt és ezt a nevet'. Magyarázta, hogy körülbelül hol van a házunk, megmondta a lánykori nevemet és a férjem utáni nevemet. Rögtön idetalált. 'Hírt hoztam a bátyjáról, hogy Németországban van, egy gyárban dolgozik, s nem is akar hazajönni.' Tudta a bátyám, hogy anyukám nem él, és mert ő is azt hitte énrólam -- ugye egy fiatal, féltett gyermek voltam, bár tudta, hogy sportoló voltam --, hogy én egy Auschwitzot vagy egy gyári munkát nem élek túl. Ő olyan helyen volt, ahol a nők egy csoportja az erdőben fakivágásnál volt. Képzelsen el magunkfajta nőket erdőben, ilyen időben nagy fákat druzsbával vágni? [A Druzsba szovjet gyártmányú láncfűrész, ez volt az egyetlen típus, amit a szocialista Romániában kapni lehetett. -- A szerk.] Úgyhogy semmi esélye nem volt a nőknek a túlélésre. Nem is akart a bátyám hazajönni. Ő ott mindjárt Németországban egy üzemnél kapott állást, és ott maradt. Ott maradt még egy barátja Németországban: 'Ne menjünk haza, nincs mire hazamenni. Kezdjünk új életet!' Pláne, hogy ő [Bacher Sándor, a báty] perfekt volt németből, nem volt probléma bármilyen munkát végezni. Úgy érezte, nincs miért hazajönni: 'Feleségem nincs, Bella -- én -- nem bírja ki, anyukám nincs, Bella férje sincs.' 'És egy éjjel -- azt mondja -- éreztem, hogy nekem haza kell jönni.' És én hazajöttem körülbelül júniusban, és ő október végéig ott volt, és reggel felkelt, s azt mondta: 'Én mégis megyek haza, hátha Bellus megvan.' És novemberben egy szép napon beállított. De szegény, hogy nézett ki? egy rémes ruhában, kopottan, kiéhezetten. Akkor még a vonatok nem úgy jártak [mint most]. És akkor elmesélte, hogy egy éjjel azt álmodta, hogy hátha mégis -- mert úgy ismert, hogy én olyan edzett vagyok, s annyi akaraterő volt s van bennem --, hátha mégis létezek. És hazajött. Miután hazajött, az egyik szobában ő lakott, a másikon én. Ő 1946-ban nősült meg, másodszor ő is. Zsidó asszonyt vett el. Én 1947-ben mentem másodszor férjhez, s ő hamarabb házasodott egypár hónappal. Elég sutyiban nősült meg, nem tudom, miért. Bözsi nem volt deportálva, mert Gyulafehérváron volt [lásd: zsidók Észak- és Dél-Erdélyben]. Úgyhogy ami van nekem, pár értékes régi dolgom, azt mind tőlük örököltem. Úgy ismerkedtek meg, hogy ide jött. Fogtechnikus volt a nő, és itt dolgozott, és valami közös ismerős hozta össze a bátyámmal. Ő 1946-ban megnősült, s akkor behelyezték Brassóba tisztviselőnek. Úgyhogy ő Brassóban élt. Amikor 1947-ben férjhez mentem, ő már a feleségével jött, és szállodában lakott egy éjjel, és ment vissza. Akkor költözött vissza, amikor itt megalakult a fások egyesülete. A neve ismert volt, rögtön alkalmazták. Ez vagy egy-két évre rá volt. Mert rögtön megalakultak a fások, és a neve ismert volt, ő is benne volt, és még egypár régi fás jött, keresztény, magyar, szóval vegyesen megalakították a fások egyesületét. A gyárnak nagy része úgy, ahogy megvolt, helyrehozták, tehát csináltak itt egy fáströsztöt, és ő is hozzájárult, hogy megalakultak. Az éppen a Hangya épületében volt. A Hangya [lásd: Hangya Romániában] már nem létezett, mert itt megint Románia volt. De nem volt párttag, és nem is lett soha, sem ő, sem a férjem. Megnősült, és akkor tisztviselő volt itt. Főtisztviselőt csináltak belőle, mert tudták, hogy szakember, kikérték a véleményét. Még voltak természetesen keresztény fások is, ez normális, de úgy nézett ki ez a szakma, hogy legtöbbször inkább zsidó volt. Szakemberek. Nem azt jelenti, hogy a tisztviselők százával voltak keresztények, de azoknak volt más lehetőségük. Ő értett hozzá, és hát nem csinálhattak belőle igazgatót, hanem a kereskedelmi osztálynak a 'séfszervics'-e volt ['sef se dervici', munkafelelős (román)]. És persze ugye eleinte voltak itt, akik még a Bacher nevet ismerték, mert ismerték édesapám nevét végig, mert jó szakember volt. És volt itt egy semmirevaló részeges pasas, portás, aki minden reggel a piacon végigkiáltotta: 'Na vége az uraknak, vége a Bachereknek!' -- például. Utána mindent az állam elvett. Nekünk más társaságunk volt a bátyámmal. Ő bridzselt, és imádta a mozit. Én römiztem, és nekem jobb volt a színháztársulat, mint egy jó film. Nem mondom, egy különleges jó filmet megnéztem, de őneki

bérlete volt, és ő járt? [moziba]. A sógornóm sosem tudta, szegény, utolérni magát. Nem is tudta tovább tartani az állását mint fogtechnikus, mert ő ott is dolgozott, és hogy egy ebédet megfőzzön?, szegény, nyugodjék, ahhoz ő képtelen volt. Olyan pipicselő [pepecselő] volt: bement a fürdőszobába, és egy óráig ült bent, és a mosónő várta kint, hogy már jöjjön ki. S szegény, nem tudom, miért vette a fejébe, hogy a bátyám jobban szeret engem, mint őt. S akkor kezdett megromlani a viszony. Nem tudta, mi egy testvért szeretni. Mindig éreztem, hogy irigy, hogyha a bátyám odajön, s megölel. Mindig mondtam: 'Te, Bözsi, más egy testvért szeretni, s más egy férjet. Hát most miért hülyéskedsz?' De ő tovább hajtotta a magáét. Ő egyedül volt, és szegénynek nagyon-nagyon korán haltak meg a szülei, annyira, hogy az apját nem is ismerte, a[z első világ]háborúban halt meg, és az anyja is elég hamar. Úgyhogy két öreg, egy nagybácsi és egy nagynéni nevelték fel. Kijárta a gimnáziumot [vagyis a nyolcosztályos gimnázium alsó négy osztályát], és tizennégy éves korában adták, hogy tanuljon mesterséget. A bátyám is itt dolgozott, mert a fások egyesülete itt volt [közel]. A végén, szegény bátyám, hogy ne legyen ilyesmi -- délelőtt mindig volt neki egy olyan uzsonnaszünet --, átlépett délelőtt, két lépés, és így találkoztunk. A végén sajnós, mikor már megbetegedett a bátyám, akkor már jártam fel rendesen, de én sem nagyon bírtam a bátyám szenvedését nézni. A bátyám 1984-ben halt meg. A bátyám felesége aztán járta a fizioterápiát: a dereka, a dereka?, nem tud hajolni, rémesen szenvedett. Megműtötték, és a háta közepén egy mandarin nagyságú rosszindulatú daganatot vettek ki. Nem is tudtam kihozni a kórházból. Fizettem a kórházban, hogy tartsák ott, mert csak hetei vannak. Két hónap múlva meg is halt, szegény, nyugodjék. Itt nyugszik, és egymás mellett fekszenek legalább. Mindketten a zsidó temetőben vannak eltemetve, ez normális.